

**TARBIYA JARAYONIDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA
TEKNOLOGIYALARI ORQALI TARBIYAVIY LOYIHALARNI
TASHKIL ETISH**

*DENOV TADBIRKORLIK VA PEDAGOGIKA
INSTITUTI PEDAGOGIKA YO'NALISHI 4-
BOSQICH TALABASI
TOSHPULATOVA BARCHINOY
TEL: +998886917278*

*GMAIL: barchinoytoshpolatova086@gmail.com
DENOV TADBIRKORLIK VA PEDAGOGIKA
INSTITUTI PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA
KAFEDRASI STAJYOR O'QITUVCHISI
ISMOILOV BEHRUZ ISROILOVICH
TEL: +998915793754
GMAIL: ibehruz503@gmail.com*

Annatatsiya: Ushbu maqoladan maqsad yuqori sinf o'quvchilarida axborot-kommunikatsiya vositalaridan samarali foydalanishning tarbiyaviy asoslarini shakllantirishdan iborat. Hozirgi globallashayotgan davrni axborot vositalarisiz tassavvur qilish qiyin, shu bilanm birga bu malumotlarning ishonchligi va axborot texnologiyalaridan maqsadli foydalanish muhim vazifa. Bu vazifani esa pedagoglar o'z zimasi ga olmoqdalari zarur, yuqori sinflarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan tarbiyaviy va ta'limiy maqsadga yo'naltirishni o'z zimalariga olishlari zarur. O'quvchilarni loyihaviy ishlarga jalb qilishda sun'iy intellekt vositalaridan maqsadli foydalanishlari uchun ularga amaliy ishlarni amalga oshirish maqsadga muofiq.

Kalit so'zlar: globallashuv, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan, AKT instrumentlari, "Digital Citizenship", metodologiya,

KIRISH: Bugungi shiddatli globallashuv va raqamli transformatsiya davrida ta'lim-tarbiya tizimini axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan (AKT) ayro holda tasavvur etib bo'lmaydi. Jahon miqyosida tarbiya jarayoni endilikda faqat an'anaviy metodlar bilan cheklanib qolmay, raqamli pedagogika va virtual tarbiyaviy loyihalar bosqichiga o'tmoqda. Rivojlangan davlatlar, xususan, AQSH, Estoniya va Janubiy Koreya tajribasi shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy qiyofasini shakllantirishda loyihaviy yondashuv (Project-based learning) hamda AKT instrumentlari (ijtimoiy media-loyihalar, ta'limiy platformalar, geymifikatsiya) eng samarali vositaga aylandi. Jahon pedagogikasida "Digital Citizenship" (Raqamli

fuqarolik) tushunchasining ildiz otishi, tarbiyaviy loyihalarni AKT orqali boshqarish metodologiyasini takomillashtirishni kechiktirib bo'lmaz vazifa sifatida kun tartibiga qo'yimoqda.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan tub islohotlar doirasida "Yangi O'zbekiston - ma'rifatli jamiyat" g'oyasi ta'lim va tarbiya tizimini raqamlashtirishni taqozo etadi. Mamlakatimizda yoshlar siyosati ustuvor yo'nalish etib belgilangan bir davrda, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish va milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda zamonaviy AKT imkoniyatlaridan foydalanish zarurati mavjud. Bugungi kun o'zbek maktabi va oliy ta'lim muassasalari uchun tarbiya jarayonini quruq nasihatgo'ylikdan chiqarib, uni AKT vositasida hayotiy va qiziqarli "tarbiyaviy loyihalar" shakliga o'tkazish metodikasi hali to'liq shakllanmagan.

ASOSIY QISM: Zamonaviy ta'lim paradigmasida yuqori sinf o'quvchilarining axborot – kommunikatsiya texnologiyalari bilan o'zaro munosabati nafaqat texnik savodxonlikni, balki yuksak ma'naviy – axloqiy mas'uliyatni ham taqozo etmoqda. Axborot oqimining global miqyosda kengayishi sharoitida o'quvchi yoshlarda raqamli ma'lumotlarni saralash, tahlil qilish hamda ulardan mustaqil ravishda foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish pedagogik jarayonning eng ustuvor yo'nalishiga aylandi. Pedagogik asoslar shuni ko'rsatadiki, yuqori sinf o'quvchisi o'zining intellektual salohiyatini AKT vositalari orqali namoyon etar ekan, u raqamli dunyoda o'z xavfsizligini ta'minlash va axborot madaniyatiga amal qilish mas'uliyatini to'liq his etishi shartdir. Axborot vositalaridan mustaqil foydalanish ko'nikmasi bolaning faqat texnologik jihozlar bilan ishlashi emas, balki uning virtual olamdagi har bir harakati jamiyat va shaxs kamoloti uchun foydali bo'lishini tushunib yetishidir.

Pedagogik amaliyotda AKT vositalaridan mas'uliyatli foydalanishni o'rgatishda tizimli tahlil va loyihaviy faoliyatning uyg'unligi kutilgan natijalarni berishi ko'p bora o'z isbotini topgan. Yuqori sinf o'quvchilari uchun axborot – kommunikatsiya texnologiyalari shunchaki muloqot vositasi emas, balki murakkab muammolarni hal etish va o'z bilimlarini amaliyotga tatbiq etish maydoni sifatida xizmat qiladi. O'quvchida mustaqil foydalanish ko'nikmasini rivojlantirish uchun unga raqamli resurslar bilan ishlashda keng erkinlik berish, biroq bu erkinlik ortida yotgan huquqiy va axloqiy mas'uliyatni doimiy ravishda eslatib turish zarurdir. Axborotni qidirish, saqlash va tarqatish jarayonlarida o'quvchi o'zining har bir qadamini tahlil qilishi, manbalarning ishonchliligini tekshirishi va mualliflik huquqini hurmat qilishi pedagogik jihatdan qat'iy talab qilinadi. Loyihaviy yondashuv asosida tashkil etilgan tarbiya jarayoni o'quvchini passiv axborot qabul qiluvchidan faol va mas'uliyatli axborot yaratuvchisiga aylantirish imkonini beradi.

XULOSA: Zamonaviy ta'lim muhitida yuqori sinf o'quvchilari uchun AKT shunchaki texnik vosita emas, balki ularning ijtimoiy-ma'naviy qiyofasini

shakllantiruvchi, intellektual salohiyatini namoyon etuvchi va global axborot makoniga integratsiyalashuvini ta'minlovchi fundamental platformadir. Pedagogik asoslarning tahlili shuni ko'rsatdiki, o'smir yoshidagi o'quvchilarda axborot vositalaridan mustaqil va mas'uliyatli foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish ularning shaxsiy avtonomiyasi hamda ma'naviy javobgarligi o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga tayanadi. Ushbu jarayonda o'quvchi axborotni shunchaki qabul qiluvchi passiv obyektidan, uni tahlil qiluvchi, saralovchi va jamiyat uchun foydali kontent yaratuvchi faol subyektga aylanishi tarbiya tizimining strategik maqsadi hisoblanadi. Tadqiqotlar davomida aniqlandiki, raqamli dunyoda mas'uliyatli xulq-atvorni shakllantirish o'quvchining kiberetik qoidalarga rioya qilishi, axborot xavfsizligi madaniyatiga ega bo'lishi va virtual muloqotda milliy qadriyatlarni asrashi bilan bevosita bog'liqdir.

Nazariy manbalarning qiyosiy tahlili shuni tasdiqladiki, tarbiya jarayonida loyihaviy yondashuv AKT imkoniyatlarini pedagogik maqsadlar bilan uyg'unlashtirishning eng samarali usulidir. Loyihaviy faoliyat o'quvchilarga o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash, jamoaviy hamkorlik qilish va muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish imkonini beradi, bu esa ularning nafaqat intellektual, balki ijtimoiy kompetensiyalarini ham yuksaltiradi. Yuqori sinf o'quvchilarida axborot xurujlariga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirishda raqamli tarbiyaviy loyihalar o'ziga xos ma'naviy qalqon vazifasini o'taydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. - Toshkent: "O'zbekiston", 2023. - 80 b.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. - Toshkent: O'RQ-637, 2020.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6079-sonli Farmoni. - 2020.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4996-sonli Qarori. - 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 1059-sonli Qarori. - 2019.